

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Кафедра загальної, вікової та педагогічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
О.Б. Жильцов
“ _____ ” _____ 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрями підготовки 12 «Інформаційні технології»,

спеціальність 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології»
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини
(назва інституту, факультету, відділення)

2016 – 2017 навчальний рік

Робоча програма «Психологія» для студентів за спеціальністю 122
«Комп'ютерні науки та інформаційні технології»

Розробник: Москальов Максим Володимирович, доцент кафедри загальної,
вікової та педагогічної психології Інституту людини, кандидат психологічних
наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та
педагогічної психології

Протокол від «30» серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

 (О.П. Сергєєнкова)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи Інституту
людини Н. А. Клішевич

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Психологія» є нормативним

документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою загальної, вікової та педагогічної психології на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для спеціальності «Комп'ютерні науки та інформаційні технології» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-професійної характеристики, зміст навчального матеріалу дисципліни «Психологія», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів. Курс психології є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу нормативного блоку.

Мета курсу – розкрити загальні закономірності функціонування та проявів психіки людини, а також закономірності психічного розвитку та становлення особистості, розкрити типові психологічні особливості представників всіх вікових періодів онтогенезу людини; сприяти на цій основі формуванню загальної психологічної культури та компетентності студентів, їх готовності до професійної навчально-виховної діяльності.

Завдання курсу:

- аналіз предмету вивчення психології як науки, історії її становлення, сучасної системи психологічних знань, а також закономірностей психічного розвитку та становлення особистості;
- вивчення понять психіки, свідомості, їх функцій і структур, а також психологічної сутності понять особистості та діяльності;
- розкриття типових психічних процесів і станів, їх змісту та функціонування; визначення специфіки психічних властивостей людини;
- вивчення детермінант і показників психічного розвитку індивіда;
- розкриття типових психологічних особливостей представників всіх періодів онтогенезу людини;
- визначення детермінант, виявів та способів конструктивного подолання криз психічного розвитку особистості.

Внаслідок опрацювання змісту навчальної дисципліни «Психологія» студенти повинні **знати**:

- предмет, основні категорії, принципи та методи психології як науки;
- структуру та логіку побудови психології, її зв'язок з іншими науками, предмети вивчення її основних галузей;
- визначення понять «психіка», «свідомість», їх функції та структуру, а також поняття «психічний розвиток», його основні особливості та фактори;
- зміст і механізми роботи сенсорно-перцептивної, когнітивної та емоційно-вольової сфер особи;
- специфіку розвитку та проявів індивідуально-типологічних властивостей людини;
- характеристику понять «індивід», «особистість»,

«індивідуальність», «діяльність», «соціальна ситуація розвитку», «провідна діяльність», «психічні новоутворення», «вікові кризи психічного розвитку» та «сенситивний період психічного розвитку»;

- вікову періодизацію психічного розвитку людини та критерії її здійснення;
- характеристику всіх стадій психічного розвитку людини, включаючи дорослість.

Під час семінарських занять та самостійної роботи студенти **набувають уміння та навички:**

- використовувати теоретичні знання та практичні навички з психології для аналізу й діагностики власних особливостей особистісної та пізнавальної сфери;
- диференціювати прояви типових та індивідуальних психологічних особливостей особистості;
- здійснювати аналіз науково-методичної літератури з питань психолого-педагогічної проблематики;
- знаходити психологічну інформацію для розуміння, пояснення та розв'язання проблем психологічного змісту, які виникають в повсякденному житті та у сфері навчально-виховної діяльності.

Вивчення даної навчальної дисципліни спрямоване на формування у студентів таких загальнокультурних (ЗК) та професійних (ПК) компетенцій:

- ✓ розвиток свого інтелектуального і загальнокультурного рівня, моральне та фізичне вдосконалення своєї особистості (ЗК);
- ✓ оволодіння культурою наукового мислення, узагальненням, аналізом і синтезом фактів і теоретичних узагальнень (ЗК);
- ✓ розуміння сутності соціальної значущості майбутньої професії (ЗК);
- ✓ розвиток здатності до міжособистісного спілкування і роботи в команді (ЗК);
- ✓ розвиток здатності до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань (ЗК);
- ✓ використання отриманих знань та вироблених умінь з психології, необхідних для вирішення типових і нових задач у різних сферах професійної діяльності (ПК);
- ✓ розвиток здатності до аналізу своєї діяльності як професійного філолога (історика), педагога та формування шляхів її вдосконалення (ПК).

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 180 год., з них 50 год. – лекції, 20 год. – семінарські заняття, 70 год. – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль, 30 год. – підготовка до іспиту.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Психологія» завершується екзаменом.

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <i>12 «Інформаційні технології»</i>	Нормативна
	122 «Комп’ютерні науки та інформаційні технології»	
Модулів – 5		Рік підготовки
Змістових модулів – 5		1-й
		Семестр
Загальна кількість годин –180		1-2-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 (4) самостійної роботи студента – 4	Освітньо-професійний рівень: перший бакалаврський	50 год.
		Семінарські
		20 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		70 год.
		Модульний контроль
		10 год.
		Вид контролю: екзамен
Підготовка до екзамену:		
30 год.		

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

		Кількість годин
--	--	------------------------

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЇ ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА СТАНИ									
1.	Психологія як наука. Методи психології	2	2	2					
2.	Сенсорно-перцептивна сфера особистості	4	4	2		2			
3.	Когнітивна сфера особистості	2	2	2					
4.	Емоційно-вольова сфера особистості	22	6	4		2		14	2
<i>Разом</i>		30	14	10		4		14	2
Змістовий модуль II. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ									
5.	Особистість та діяльність	4	4	4					
6.	Свідомість та самосвідомість	20	6	4		2		14	
7.	Індивідуально-типологічні властивості особистості	4	4	2		2			2
<i>Разом</i>		28	14	10		4		14	2
Змістовий модуль III. ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА									
8.	Психічний розвиток, його особливості, фактори психічного розвитку	2	2	2					
9.	Вікова періодизація психічного розвитку людини	2	2	2		2			
10.	Психічний розвиток дитини в ранньому віці	4	4	2					
11.	Психологія дітей дошкільного періоду	16	2	2				14	
12.	Психічний розвиток молодших школярів	6	4	2					2
<i>Разом</i>		32	16	10		2		14	2
Змістовий модуль IV. ПСИХОЛОГІЯ ДОРΟΣЛІШАННЯ І ДОРΟΣЛОСТІ									
13	Психічний розвиток підлітків	16	2	2				14	

		Кількість годин
--	--	------------------------

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
14.	Психологічні особливості представників юнацького періоду	18	4	2		2		14	
15.	Психологія ранньої дорослості	2	2	2					
16.	Психологія середньої дорослості	2	2	2		2			
17.	Психологія пізньої дорослості	4	2	2					2
Разом		26	12	8		4		14	2
Разом за I семестр		120	56	38		28		56	8
Змістовий модуль V. ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ									
18.	Розвиток і навчання	2	2	2		2			
19.	Розвиток і виховання	2	2	2		2			
20.	Психологія педагогічної діяльності	4	4	4					
21.	Психологія особистості вчителя	22	6	4		2		14	2
Разом за II семестр		30	14	12		6		14	2
Підготовка до екзамену								30	
Разом за рік		180	70	50		20		100	10

III. ПРОГРАМА

Змістовий модуль I.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЇ ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА СТАНИ

Лекція 1. ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА. МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЇ (2 год.)

Психологія як наука та навчальна дисципліна. Огляд історії виникнення та становлення психології. Зміст міфологічного, філософського і наукового етапів розвитку психології. Предмет та завдання психології на сучасному етапі розвитку суспільства. Джерела психологічних знань. Поняття про побутову та наукову психологію. Сучасна система психологічних знань. Місце психології в системі науки. Поняття про психіку, її функції та структура. Поняття про психологічне дослідження, його функції в навчально-виховному процесі школи. Принципи здійснення психологічного дослідження. Етапи дослідження психіки людини та їх зміст. Класифікація методів психології.

Основні поняття теми:

Психологія, міфологічний, філософський, науковий етапи розвитку психології, побутова і наукова психологія, загальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, психіка, пізнавальна, регулятивна та інструментальна функції психіки, психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, психологічне дослідження, принцип детермінізму, принцип розвитку (генетичний), принцип системності, принцип об'єктивності, підготовчий, власне дослідницький та інтерпретаційний етапи психологічного дослідження, метод і методика психологічного дослідження, організаційні, теоретичні, емпіричні та статистичні методи психологічного дослідження, спостереження, інтроспекція (самоспостереження), експеримент, стандартизоване і проєктивне тестування, методи опитування, соціометрія, метод аналізу продуктів діяльності, метод зрізів, лонгітюдний метод, «близнюковий метод», біографічний метод, психологія дитинства, підліткова психологія, психологія юнацтва, психологія дорослості, геронтопсихологія.

Лекція 2. СЕНСОРНО-ПЕРЦЕПТИВНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ (2 год.)

Сенсорно-перцептивна сфера особистості. Поняття про чуттєвий рівень пізнання людиною дійсності. Відчуття як базовий пізнавальний процес. Зміст пізнавальної, орієнтувальної й захисної функцій відчуттів. Поняття сенсорної депривації. Робота аналізаторів – фізіологічна основа відчуттів. Класифікація видів відчуттів і їх характеристика. Явище взаємодії відчуттів. Основні сенсорні властивості людини. Поняття про сприймання. Відмінність сприймання від відчуттів. Класифікація та види сприймання. Сприймання

простору, руху й часу. Поняття про ілюзії сприймання. Особливості та основні типи сприймання. Спостереження та спостережливність. Основні типи сприймання: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний.

Основні поняття теми:

Пізнавальні процеси, чуттєвий рівень пізнання, відчуття, аналізатор, рецептор, сенсорна діяльність, пізнавальна, орієнтувальна, захисна функції відчуттів, сенсорна депривація, здорові, слухові, нюхові, смакові, шкіряні, дотикові, температурні, вібраційні, органічні відчуття, рухові, больові відчуття, відчуття рівноваги, взаємодія відчуттів, адаптація, синестезія, сенсibilізація, компенсація, чутливість, абсолютний поріг, абсолютна чутливість, поріг розрізнення; сприймання, мимовільне сприймання, довільне сприймання, сприймання простору, руху й часу, предметність, цілісність, константність, вибірковість, апперцепція, осмисленість, ілюзії сприймання, спостереження, спостережливність.

Семинар 1. Відчуття і сприймання.

Лекція 3. КОГНІТИВНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ (2 год.)

Когнітивна сфера особистості. Поняття про пам'ять як процес раціонального пізнання дійсності. Функції пам'яті. Теорії функціонування пам'яті. Види пам'яті: за провідним аналізатором, за предметом діяльності, за тривалістю перебігу процесу, за формою психічної активності. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення та забування. Мнемічні якості пам'яті. Поняття про увагу як стан свідомості, її критерії та функції. Фізіологічні основи уваги. Види уваги залежно від різних критеріїв. Характеристика видів уваги. Основні властивості уваги: позитивні та негативні. Значення уваги в житті людини. Неуважність та її причини.

Основні поняття теми:

Пам'ять, мимовільна, довільна пам'ять; короткочасна, довготривала та оперативна пам'ять; образна, рухова, емоційна, словесно-логічна пам'ять; механічна та осмислена пам'ять, запам'ятовування, збереження, відтворення, мнемічні якості; забування; увага, внутрішня і зовнішня увага, мимовільна, довільна і післядовільна увага, домінанта, субдомінанта, вибірковість, обсяг, розподіл, концентрація, стійкість, переключення, уважність та неуважність, істинна та уявна неуважність.

Лекція 4. ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ (4 год.)

Поняття про афективну сферу психіки, її функції для особистості. Позитивні та негативні наслідки дії афективного простору особистості. Взаємозв'язок афективної сфери з іншими проявами психіки людини. Емоції та

почуття, їх диференціація. Фізіологічні основи переживання емоцій та почуттів, їх вісцеральні та експресивні прояви. Види емоцій та почуттів: альтернативні класифікації. Характеристика типових емоційних станів людини. Поняття афективної культури особистості, її виховання. Поняття про волю. Стимулююча та гальмівна функції волі. Мимовільні та довільні дії. Вольові якості особистості.

Основні поняття теми:

Афективна сфера психіки, емоція, почуття, афективний простір, сигнальна та регулятивна функції емоцій, вісцеральні та експресивні прояви емоцій та почуттів, позитивна, негативна та нейтральна емоція, стенична й астенична емоція, афект, стрес, дистрес, настрої, фрустрація, вищі почуття, інтелектуальні, моральні, праксичні та естетичні почуття, пристрасті, захоплення, амбівалентність почуттів, афективна культура; воля, мимовільні та довільні дії, вольові якості.

Семінар 2. Емоції та почуття.

Модульний контроль 1 (2 год.)

Змістовий модуль II. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

Лекція 5. ОСОБИСТІСТЬ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ (4 год.)

Диференціація та співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Альтернативні підходи до тлумачення поняття особистості у психології. Психологічна структура особистості, її релятивізм та функціональне призначення. Зміст структури особистості за А.В.Петровським та К.К.Платоновим. Аналіз факторів формування особистості в онтогенезі. Особистість як суб'єкт та об'єкт соціальної взаємодії. Поняття про соціальні ролі особистості, характеристика їх ознак та видів. Поняття про активність та діяльність. Структура та види діяльності.

Основні поняття теми:

Людина, індивід(індивідуум), особистість, індивідуальність, структура особистості, пізнавальна, афективно-вольова, мотиваційна та індивідуально-типологічна сфери особистості, інтраіндивідна, інтеріндивідна та метаіндивідна підсистеми особистості, спрямованість особистості, соціалізація, біологічний і соціальний фактори формування особистості, соціальна роль, деструктивна і конструктивна соціальні ролі; активність, діяльність, мета, мотив, потреба, дії (предметні, розумові), операції, результат діяльності, гра, навчання, праця.

Лекція 6. СВІДОМІСТЬ ТА САМОСВІДОМІСТЬ (4 год.)

Рівні вияву психіки людини: свідоме, несвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Поняття про свідомість, її особливості та функції. Структура свідомості: знання, ставлення, цілеспрямованість діяльності, самосвідомість. Філогенетичні та онтогенетичні фактори формування свідомості. Поняття про самосвідомість, її функції та етапи формування. Структура самосвідомості: образ «Я», самооцінка, рівень претендувань, психологічний захист.

Основні поняття теми:

Свідомість, несвідоме, підсвідоме, надсвідоме, пізнавальна, прогностична, регулятивна, рефлексивна, комунікативна функції свідомості, знання, ставлення, цілеспрямованість діяльності, самосвідомість; пізнавальна, оцінювальна, регулятивна, захисна функції самосвідомості, образ «Я», самооцінка, адекватна і неадекватна самооцінка, рівень претендувань, психологічний захист, витіснення, заперечення, раціоналізація, сублімація, проекція, формування реакції, регресія.

Семінар 3. Здібності.

Лекція 7. ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ. ТЕМПЕРАМЕНТ (2 год.)

Індивідуально-типологічні властивості особистості. Поняття про темперамент, характер, здібності. Критерії темпераменту. Історія розвитку вчення про темперамент: гуморальна теорія, конституціональна теорія, фізіологічна теорія. Тип вищої нервової діяльності і темперамент. Основні властивості нервових процесів. Співвідношення типів нервової системи і типів темпераменту. Психологічна характеристика типів темпераменту.

Основні поняття теми:

Темперамент, динамічна характеристика, гуморальна теорія, конституціональна теорія, фізіологічна теорія, тип вищої нервової діяльності, сила, врівноваженість, рухливість, інертність нервових процесів, сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік; характер, здібності.

Семінар 4. Темперамент і характер.

Модульний контроль 2 (2 год.)

Змістовий модуль III. ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА

Лекція 8. ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ. ФАКТОРИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ (2 год.)

Поняття про психічний розвиток людини та його особливості. Взаємозв'язок психічного розвитку індивіда та формування його особистості. Характеристика показників психічного розвитку. Вікові й індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення. Адекватні та неадекватні особливості психічного розвитку. Явища акселерації та ретардації у формуванні особистості. Поняття про сенситивні періоди розвитку психіки, їх значення та критерії вияву. Концепції психічного розвитку дитини: біогенетичні та соціогенетичні напрямки. Психоаналітичне та когнітивне тлумачення психологічного становлення особистості. Аналіз вітчизняних теорій психічного розвитку дитини. Фактори та умови психічного розвитку особистості.

Основні поняття теми:

Розвиток, психічний розвиток, психічні суперечності – внутрішні та зовнішні, безперервність, дискретність, незворотність та нерівномірність психічного розвитку, напрямки психічного розвитку – змістовий, операційний та мотиваційний, вікові особливості психічного розвитку, індивідуальні особливості розвитку психіки – адекватні та неадекватні (прогресивні та регресивні), рівень актуального розвитку дитини, зона найближчого розвитку психіки дитини; фактори та умови психічного розвитку, біологічний фактор, соціальний фактор, активність особистості.

Семінар 5. Вікова періодизація особистості.

Лекція 9. ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ В РАНЬОМУ ВІЦІ (2 год.)

Ранній вік як етап онтогенезу людини, розгляд його значення у становленні особистості базовими психологічними концепціями. Фізичні надбання дитини раннього віку та їх вплив на розвиток психіки. Соціальна ситуація розвитку переддошкільника. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідна в ранньому віці, її динаміка. Формування психічних новоутворень пізнавальної та особистісної сфер в ранньому віковому періоді. Розвиток мовлення переддошкільника.

Основні поняття теми:

Дитяча емансипація від дорослих, ділове співробітництво з дорослим, поява інтересу до ровесників, паралельне виконання предметних дій з ровесником, предметно-маніпулятивна діяльність, стадія дій з конкретними предметами, стадія узагальнених дій, стадія трансформованих дій, наслідування, егоцентричне мовлення, білінгвізм, репродуктивний характер

уяви, аутодидактичні іграшки, наочно-дійове мислення, гордість за досягнення, самосприймання, криза 3-ох років, зовнішня атрибутивна статева ідентифікація.

Лекція 10. ПСИХОЛОГІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ПЕРІОДУ (2 год.)

Дошкільний період як етап онтогенезу людини, його внесок у психічний розвиток. Аналіз соціальної ситуації розвитку дитини 3-6 років життя. Значення відвідування дитячого садка для соціалізації дитини. Ігрова діяльність – провідна для психічного розвитку дошкільника, її функції та динаміка. Зміст та механізми формування психічних новоутворень дошкільняти. Розвиток мовлення дитини в дошкільному віці.

Основні поняття теми:

Вік „чомучок”, статус дошкільника, вихованця дитячого садка, поза-ситуативна форма спілкування з дорослим, гра, диференційоване ставлення до ровесників, мораль рівності щодо ровесників, пізнавальні потреби, роль, мотив та правила гри, продуктивна діяльність, спостережливість, домінування мимовільної пам’яті та поява довільної, творча уява, дитяче фантазування, наочно-образне мислення, егоцентричне та децентроване мислення, здатність до співпереживання, формування вищих почуттів, довільність поведінки, співвідкорення мотивів, формування адекватної самооцінки, внутрішні етичні інстанції, шкільна зрілість дошкільнят, психологічна готовність дитини до школи: мотиваційний, інтелектуальний, емоційно-вольовий та соціальний компоненти.

Лекція 11. Психічний розвиток молодших школярів (2 год.)

Тривалість та функціональне призначення для становлення особистості молодшого шкільного віку. Вплив фізичного розвитку молодшого школяра на його психіку. Соціальна ситуація розвитку учня початкової школи, детермінанти формування внутрішньої позиції школяра. Специфіка спілкування молодших школярів з вчителями. Вплив комунікативного стилю педагога на адаптацію дитини до шкільного середовища. Розгортання взаємин учня з однокласниками, формування статусу в класному колективі. Зміни змісту та форм спілкування дитини з батьками. Проблема «учнівського егоїзму», її причини та вияви. Психолого-педагогічні умови адаптації першокласника до умов шкільного навчання. Початкова шкільна дезадаптація: ознаки, вияви та способи корекції. Характеристика учіння як провідної діяльності дитини молодшого шкільного віку. Структура учіння молодших школярів, динаміка навчальної мотивації. Психологічні причини неуспішності учнів початкової школи.

Основні поняття теми:

Молодший шкільний вік, статус школяра, внутрішня позиція школяра,

проблема „учнівського егоїзму”, офіційні та дружні взаємини в класі, статева диференціація молодших школярів, початкова шкільна дезадаптація, учбова діяльність, мета, мотиви учіння, розумові та практичні учбові дії, контроль та оцінка результатів учіння, психологічні детермінанти низької успішності молодшого школяра, емоційна вразливість молодших школярів, розвиток вищих почуттів, шкільний невроз, афект неадекватності молодшого школяра, зростання вольової регуляції, навіюваність молодших школярів, диференціація виявів темпераменту дітей, детермінанти формування характеру учнів початкової школи, розвиток інтелектуальних здібностей, диференціація спеціальних здібностей молодших школярів, трансформація образу „Я” та самооцінки у молодшому шкільному віці, рефлексія, довільність пізнавальної сфери, внутрішній план дій, спостережливість, поверховість та злитість сприймання молодших школярів, формування осмисленого запам’ятовування, зростання продуктивності запам’ятовування, довільність роботи пам’яті, наочно-образне мислення, елементи абстрагування, творчі форми уяви, довільність роботи уяви, формування довільної уваги, зростання обсягу та стійкості уваги, неухважність молодших школярів.

Модульний контроль 3 (2 год.)

Змістовий модуль IV. ПСИХОЛОГІЯ ДОРΟΣЛІШАННЯ І ДОРΟΣЛОСТІ

Лекція 12. ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДЛІТКІВ (2 год.)

Специфіка підліткового віку в онтогенезі людини. Особливості фізичного та фізіологічного розвитку підлітка та їх вплив на розвиток психіки. Проблема «пубертатного стрибка»: ментальний та поведінковий аспекти. Аналіз соціальної ситуації розвитку учня основної школи. Типові психічні суперечності віку. Проблема взаємин підлітків з дорослими, типові поведінкові реакції. Зміни ставлень до педагогів, диференціація оцінкових ставлень та типові причини конфліктів учнів основної школи з вчителями. Специфіка спілкування підлітків з батьками, ефект «зняття з п’єдесталу». Підліткова шкільна дезадаптація: причини, вияви та способи корекції. Специфіка провідної діяльності підліткового віку: альтернативні наукові підходи. Спілкування підлітків з ровесниками, формування та вияви почуття дорослості. Зміни в учінні підлітка, динаміка мотивації учіння в основній школі. Психологічні детермінанти низької успішності учнів основної школи. Резерви пізнавальних можливостей підлітків та способи їх ефективного використання вчителем. Розвиток мовлення в підлітковому віці.

Основні поняття теми:

Підлітковий вік, пубертат, статеве дозрівання, пубертатний період, „пубертатний стрибок”, підлітки-акселерати та ретарданти, дисморфоманія та дисморфофобія, конформізм, прагнення до індивідуальності, підліткова

реакція емансипації щодо дорослих, реакція групування щодо ровесників, підлітковий критицизм, підліткова референтна група, почуття дорослості, підліткова шкільна дезадаптація, інтимно-особистісне спілкування, диференціація ставлень підлітків до ровесників, реальна та уявна референтна група, кодекс товаришування, сенситивність до оцінки ровесників, ефект переносу негативної мотивації учіння, диференційоване ставлення до навчальних предметів, професійно спрямована мотивація, тенденція до самоствердження, емоційна нестабільність підлітків, сфери вияву почуття дорослості – діяльнісна, інтелектуальна, світоглядна, статевая та наслідувально-поведінкова, стимулюючі та гальмівні фактори дорослості, підлітковий інфантилізм, підліткова індивідуалізація, нестійка самооцінка, підліткові акцентуації характеру, хобі-реакція, криза 13-ти років.

Лекція 13. ПСИХОЛОГІЯ РАННЬОЇ ДОРΟΣЛОСТІ (2 год.)

Особливості фізичної сфери людини раннього дорослого віку та їх вплив на психіку. Поняття про пік фізичних та розумових можливостей дорослої людини, досягнення професійного акме. Типові психічні настанови та завдання представників раннього дорослого віку. Зміни в сфері пізнання, формування гнучкості та діалектичності мислення. Досягнення особистісної ідентичності, вияви психічної індивідуальності. Механізми самореалізації представників раннього дорослого віку – сімейний та професійний напрямки. Фази психічного розвитку в ранній дорослості.

Основні поняття теми:

Рання дорослість, фази ранньої дорослості, психологічна зрілість особистості, нормативні та ненормативні життєві події, життєва експансія, позитивна життєва установка, самореалізація, висока психічна адаптивність, пік інтелектуальних можливостей, діалектичне мислення, адекватні смислові системи, ідентичність, генеративність, професійний цикл, професійна адаптація, акме, професійне наставництво, налагодження близьких взаємин, вибір шлюбного партнера, одруження, шлюбна адаптація, батьківство, стадії батьківства – формування образу, вигодовування, авторитету, інтерпретативна, взаємозалежності, криза корекції життєвих планів.

Семінар 6. Психологія середньої дорослості

Семінар 7 Психологія пізньої дорослості.

Лекція 14. ПСИХОЛОГІЯ ПІЗНЬОЇ ДОРΟΣЛОСТІ (2 год.)

Старість як етап онтогенезу людини, її періодизація. Старіння як психофізіологічне явище. Ставлення суспільства до представників пізньої дорослості – проблема ейджизму. Робота інтелекту в похилому віці, досягнення піку життєвої мудрості. Типові психологічні особливості людей

похилого віку – іпохондрія, почуття вразливості та соціальної ізоляції, зосередженість на минулому. Проблема збереження особистісної ідентичності в пізньому дорослому віці. Специфіка соціальних взаємин людини пізнього дорослого віку. Проблема суспільного та індивідуального ставлення до помирання та смерті. Евтаназія як соціально-психологічний феномен. Діяльність хосписів.

Основні поняття теми:

Пізня дорослість, ранньостаречий, старечий і пізньостаречий вік, довгожителство, ейджизм, старіння, психологічна адаптація до старіння, теорії детермінації старіння, роздуми про прожиті життя, спогади та самоаналіз, збереження особистісної ідентичності, почуття власної вразливості, іпохондрія, вихід на пенсію, пенсійна зрілість, стареча самотність, страх смерті, суїцидальна ерозія, евтаназія, помирання, хосписи.

Модульний контроль 4 (2 год.)

Змістовий модуль V. ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лекція 15. РОЗВИТОК І НАВЧАННЯ (2 год.)

Взаємозв'язок розвитку і навчання. Проблема співвідношення розвитку і навчання у зарубіжній та вітчизняній психології. Психоаналітична теорія З. Фрейда. Дослідження інтелектуального розвитку дитини та його зв'язку з навчанням в теорії Ж. Піаже. Тотожність розвитку і навчання в біхевіоризмі. Наукові погляди Л.С.Виготського, Г.С.Костюка на взаємозв'язок психічного розвитку та навчання. Розвиваюче навчання. Психологічна теорія загального розвитку школяра в початковому навчанні Л.В.Занкова. Теорія навчальної діяльності Д.Б.Ельконіна і В.В.Давидова. Теорія поетапного формування розумових дій П.Я.Гальперіна.

Основні поняття теми:

Розвиток, навчання, навчальна діяльність, розвиваюче навчання, рівень актуального розвитку, зона найближчого розвитку, теорія поетапного формування розумових дій.

Семінар 15. Психологічні особливості навчальної діяльності.

Лекція 16. РОЗВИТОК І ВИХОВАННЯ (2 год.)

Поняття про виховання. Взаємозв'язок розвитку і виховання. Значення психологічних знань для побудови теорії виховання. Механізми формування особистості: соціальні, педагогічні, психологічні, фізіологічні. Проблема

управління вихованням. Основні чинники формування особистості учня. Ефективність виховної роботи.

Основні поняття теми:

Виховання, розвиток, психологія виховання, психологічні механізми формування особистості, саморегуляція мотивації, психодинамічний механізм, міжособистісний груповий механізм, психічне зараження, наслідування, механізм ідентифікації.

Семінар 16. Психологія виховання і перевиховання.

Лекція 17. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (4 год.)

Педагогічна діяльність, її особливості. Структура педагогічної діяльності: мотивація, педагогічні цілі та задачі, предмет, педагогічні засоби і способи, продукт і результат. Функції педагогічної діяльності: цілеутворюючі та організаційно-структурні. Суперечності педагогічної діяльності. Рівні продуктивності педагогічної діяльності. Стилі педагогічної діяльності.

Основні поняття теми:

Педагогічна діяльність, мотивація, педагогічні цілі та задачі, предмет педагогічної діяльності, педагогічні засоби і способи, продукт і результат педагогічної діяльності, цілеутворюючі та організаційно-структурні функції, стиль педагогічної діяльності.

Лекція 18. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ (4 год.)

Вчитель як суб'єкт педагогічної діяльності. Професійна самосвідомість педагога. Самооцінка в структурі професійної Я-концепції педагога. Педагогічна спрямованість: поняття та структура. Мотивація і продуктивність педагогічної діяльності. Психологічні вимоги до особистості педагога. Психологія педагогічної саморегуляції.

Основні поняття теми:

Педагог, професійна самосвідомість, самооцінка вчителя, педагогічна спрямованість, гуманістична спрямованість, істинно педагогічна спрямованість, формально педагогічна спрямованість, мотив, провідний мотив, мотив престижу, професійний мотив, мотив особистісної самореалізації, продуктивність педагогічної діяльності, удосконалення, самореалізація, педагогічна саморегуляція.

Семінар 17. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.

Модульный контроль 5 (2 год.)

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія»

Разом: 180 год., лекції – 50 год., семінарські заняття – 20 год.,
самостійна робота – 70 год., модульний контроль – 10 год., підготовка до екзамену – 30 год., екзамен
Загальна сума балів: 285 балів
Коефіцієнт – 4,7

<i>Семестр I</i>		
Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II
Назва модуля	Загальні питання психології. Психічні процеси та стани	Психологічна характеристика особистості та діяльності
Кількість бал/модуль	78 балів	52 балів
Теми лекцій (7 балів)	1. Психологія як наука. Методи психології (1 бал) 2. Сенсорно-перцептивна сфера особистості (1 бал) 3. Когнітивна сфера особистості (2 бал) 4. Емоційно-вольова сфера особистості (2 бал)	5. Особистість та діяльність (2 бал) 6. Свідомість і самосвідомість (2 бал) 7. Індивідуально-типологічні властивості особистості. Темперамент (1 бал)
Теми семінарських занять (77 балів)	1. Відчуття і сприймання (11 балів) 2. Емоції та почуття (11 балів)	3. Здібності (11 балів) 4. Темперамент і характер (11 балів)
Самостійна робота (10 балів)	Визначення типу темпераменту – 10 балів	
Види поточного контролю (50 балів)	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)

Продовж. табл.

	<i>Семестр I</i>		<i>Семестр II</i>
Модулі	Змістовий модуль III		Змістовий модуль IV
Назва модуля	Психологія дитинства		Психологія дорослішання і дорослості
Кількість бал/модуль	50 балів		50 балів
Теми лекцій (11 балів)	8. Психічний розвиток, його особливості. Фактори психічного розвитку (1 бал) 9. Психічний розвиток дитини в ранньому віці (1 бал) 10. Психологія дітей дошкільного періоду (1 бал) 11. Психічний розвиток молодших школярів (1 бал)	12. Психічний розвиток підлітків (1 бал) 13. Психологія ранньої дорослості (1 бал) 14. Психологія пізньої дорослості (1 бал)	15. Розвиток і навчання (1 бал) 16. Розвиток і виховання (1 бал) 17. Психологія педагогічної діяльності (2 бал) 18. Психологія особистості вчителя (2 бал)
Теми семінарських занять (110 балів)	8. Вікова періодизація психічного розвитку людини (11 балів)	9. Психологічні особливості представників юнацького періоду (11 балів) 10. Психологія середньої дорослості (11 балів)	11. Психологічні особливості навчальної діяльності (11 балів) 12. Психологія виховання і перевиховання (11 балів) 17. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя (11 балів)
Самостійна робота (15 балів)	Укладання таблиці «Психологічні особливості вікового періоду епохи дитинства» (на вибір) – 10 балів		Розробка рекомендацій для вчителів щодо підвищення ефективності педагогічного спілкування – 5 балів
Види поточного контролю (75 балів)	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)	Модульна контрольна робота 4 (25 балів)	Модульна контрольна робота 5 (25 балів)
Вид підсумкового контролю	Екзамен (40 балів)		

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЇ. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА СТАНИ.

Семінар 1. Відчуття і сприймання (2 год.)

План

1. Поняття про відчуття. Фізіологічні основи відчуттів.
2. Класифікація відчуттів. Види відчуттів.
3. Властивості та закономірності відчуттів.
4. Поняття про сприймання. Фізіологічні основи сприймання.
5. Класифікація та види сприймання.
6. Ілюзії сприймання.
7. Особливості сприймання

Рекомендована література:

1. Бондаренко А. Ф. Основы психологии. – К. : Освита Украины. – 2009. – 328 с. – С. 44-63.
2. Коломинский Я. Л. Человек: психология. – М. : Просвещение, 1986. – 223 с. С. 72-90.
3. Скрипченко О. Загальна психологія: Навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К. : А.П.Н. – 2002. – 464 с. – С. 110-151.
4. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.– С. 50-68.

Семінар 2. Емоції та почуття (2 год.)

План

1. Поняття про емоції та почуття, їх особливості.
2. Властивості та вияви емоцій та почуттів.
3. Функції емоцій та почуттів.
4. Класифікація емоцій. Вищі почуття.
5. Форми переживання емоційних станів людиною: настрій, афект, стрес, дистрес, фрустрація.

Рекомендована література:

1. Бондаренко А. Ф. Основы психологии. – К. : Освита Украины. – 2009. – 328 с. – С. 125-136.
2. Коломинский Я. Л. Человек: психология. – М. : Просвещение, 1986. – 223 с. С. 182-204.
3. Скрипченко О. Загальна психологія: Навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К. : А.П.Н. – 2002. – 464 с. – С. 256-284.
4. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.– С. 115-128.

Змістовий модуль II.
ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ОСОБИСТОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

Семинар 3. Темперамент і характер (2 год.)

План

1. Поняття про темперамент. Критерії темпераменту.
2. Основні учіння про типи темпераменту.
3. Властивості нервових процесів та темперамент.
4. Психологічна характеристика типів темпераменту.
5. Поняття про характер, риси характеру. Фізіологічні основи характеру.
6. Виразні ознаки характеру.
7. Структура рис характеру: спрямованість особистості, розумові, вольові, емоційні риси характеру.
8. Поняття про акцентуації характеру. Типи акцентуацій.

Рекомендована література:

1. Бондаренко А. Ф. Основы психологии. – К. : Освіта України. – 2009. – 328 с. – С. 147-173.
2. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М. : ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с. – С. 256-291.
3. Коломинский Я. Л. Человек: психология. – М. : Просвещение, 1986. – 223 с. С. 205-214.
4. Скрипченко О. Загальна психологія: Навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К. : А.П.Н. – 2002. – 464 с. – С. 407-443.
5. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.– С. 203-224.

Семинар 4. Здібності (2 год.)

План

1. Поняття про здібності, їх природу. Ознаки наявності здібностей у людини.
2. Основні концепції походження здібностей.
3. Види здібностей та їх характеристика.
4. Кількісний та якісний вияв здібностей. Рівні розвитку здібностей.
5. Проблема виявлення й розвитку здібностей.

Рекомендована література:

1. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М. : ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с. – С. 244-256.
2. Коломинский Я. Л. Человек: психология. – М. : Просвещение, 1986. – 223 с. С. 169-181.
3. Скрипченко О. Загальна психологія: Навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К. : А.П.Н. – 2002. – 464 с. – С. 444-457.
4. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.– С. 224-233.

Змістовий модуль III. ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА

Семинар 5. Вікова періодизація психічного розвитку людини (2 год.)

План

1. Поняття про психічний розвиток людини, його особливості.
2. Проблема здійснення вікової періодизації психічного розвитку. Одиниці поділу онтогенезу.
3. Вітчизняна вікова періодизація психічного розвитку людини.
4. Критерії вікової періодизації психічного розвитку людини:
  - суперечності (зовнішні, внутрішні),
  - соціальна ситуація розвитку,
  - провідна діяльність,
  - психічні новоутворення.
5. Поняття про кризи та сенситивні періоди психічного розвитку особистості.

Рекомендована література:

1. Вікова та педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с. – С. 40-60.
2. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П. Кутішенко. – 2-ге вид. : Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 128 с. С. – 14-24.
3. Психология человека от рождения до смерти. Психологический атлас человека / Под ред. А. А. Реана. – Спб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 651 с. – С. 61-66, 90-94.
4. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав. – 2006. – 360 с. – С. 108-110.
5. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасєка. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с. – С. 21-25, 55-70.

Змістовий модуль IV. ПСИХОЛОГІЯ ДОРΟΣЛІШАННЯ І ДОРΟΣЛОСТІ

Семинар 6. Психологічні особливості представників юнацького періоду

(2 год.)

План

1. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці:
  - а) соціальні статуси юнаків: старшокласник, студент, працюючий;
  - б) взаємини юнаків з дорослими: проблема конфлікту чи наступності поколінь;
  - в) спілкування з ровесниками: дружба, закоханість, кохання чи самотність і розгубленість.
  - г) професійний вибір: покликання чи розрахунок.
2. Особливості розумового розвитку юнаків і дівчат.
3. Формування особистості в юнацькому віці.
4. Криза 17-ти років, її детермінація вияви та шляхи подолання.

Рекомендована література:

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. – М. : Академия Проект: Альма Матер. – 2006. – 702 с. – С. 537-551.
2. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П. Кутішенко. – 2-ге вид. : Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 128 с. С. – 58-65.
3. Немов Р. С. Психологія. В. 3-х кн. Кн. 2. : Психологія образования : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Р. С. Немов. – 4-е изд. – М. : ВЛАДОС. – 2006. – 606 с. – С. 138-143, 235-246.
4. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав. – 2006. – 360 с. – С. 234-263.
5. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с. – С. 214-237.

Семінар 7. Психологія середньої дорослості (2 год.)

План

1. Фізичні та когнітивні зміни особистості.
2. Завдання розвитку особистості в середньому дорослому віці.
3. Сімейні взаємини в середній дорослості.
4. Специфіка професійного становлення особистості в середньому дорослому віці.
5. Криза середнього дорослого віку: причини та симптоматика.

Рекомендована література:

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. – М. : Академия Проект: Альма Матер. – 2006. – 702 с. – С. 599-625.
2. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг, Д. Бокум. – 9-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 940 с. – С. 646-718.
3. Психология человека от рождения до смерти. Психологический атлас человека / Под ред. А. А. Реана. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 651 с. – С. 480-542.
4. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав. – 2006. – 360 с. – С. 310-322.
5. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с. – С. 265-291.

Змістовий модуль V. ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Семінар 8. Психологічні особливості навчальної діяльності

(2 год.)

План

1. Навчальна діяльність, її психологічні особливості та структура.
2. Мотив і мотивація навчальної діяльності. Класифікація мотивів навчальної

діяльності.

3. Вікові особливості мотивації навчальної діяльності та уміння школярів учитися.
4. Психологічна характеристика навчальних дій, операцій та способів навчальної діяльності.
5. Невстигаючі діти, їх особливості. Психологічні причини невстигання.
6. Способи активізації навчальної діяльності учнів.

Рекомендована література:

1. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П. Кутішенко. – 2-ге вид. : Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 128 с. – С. 44-46, 64-65, 79, 86-90, 95-97.
2. Немов Р. С. Психологія. В. 3-х кн. Кн. 2. : Психологія образования : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Р. С. Немов. – 4-е изд. – М. : ВЛАДОС. – 2006. – 606 с. – С. 292-300.

Семінар 9. Психологія виховання і перевиховання (2 год.)

План

1. Значення психологічних знань для побудови теорії виховання.
2. Проблема управління вихованням.
3. Характеристика чинників ефективності виховної роботи.
4. Показники і критерії вихованості, їх психологічна природа.
5. Психологія самовиховання і перевиховання.
6. Важковиховуваність, її причини. Типи важковиховуваних підлітків.

Рекомендована література:

1. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П. Кутішенко. – 2-ге вид. : Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 128 с. – С. 97-107.
2. Немов Р. С. Психологія. В. 3-х кн. Кн. 2. : Психологія образования : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Р. С. Немов. – 4-е изд. – М. : ВЛАДОС. – 2006. – 606 с. – С. 377-388, 394-412, 439-442, 446-456.
3. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с. – С. 185-213.

Семінар 10. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя (2 год.)

План

1. Структура особистості за К.К. Платоновим. Професійно значущі якості особистості вчителя.
2. Психологія педагогічної оцінки.
3. Індивідуальний стиль діяльності педагога, його основні ознаки.
4. Педагогічне спілкування, його ефективність.
5. Особистість вчителя в молодшій, основній та старшій школах.
6. Сучасний педагог. Вимоги до його особистісних та професійних якостей.

Рекомендована література:

1. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П.

Кутишенко. – 2-ге вид. : Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 128 с. – С. 107-119.

2. Немов Р. С. Психологія. В. 3-х кн. Кн. 2. : Психологія образования : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Р. С. Немов. – 4-е изд. – М. : ВЛАДОС. – 2006. – 606 с. – С. 460-476, 527-539.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль II. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

Визначити переваги та недоліки проявів темпераменту для майбутньої професії (**10 балів**).

Алгоритм виконання роботи:

1. Ознайомитись з методикою визначення типу темпераменту (Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.– С. 245-248).
2. Провести тестування, спрямоване на визначення власного типу темпераменту.
3. Співвіднести результати тестування з вимогами майбутньої професійної діяльності та визначити переваги та недоліки проявів темпераменту щодо неї.

Змістовий модуль III. ПСИХОЛОГІЯ ДИТИНСТВА

Заповнити таблицю «Психологічна характеристика _____ віку» (вік обрати самостійно). Представлена в таблиці інформація має бути лаконічною і чіткою – **10 балів**.

Назва періоду, його вікові межі	Соціальна ситуація розвитку	Провідна діяльність	Психічні новоутворення	Вікова криза
1.				

Змістовий модуль V. ПСИХОЛОГІЯ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розробити рекомендації для вчителів щодо підвищення ефективності педагогічного спілкування (**5 балів**).

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Психологія» оцінюються за європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 355.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю подано у табл. VII.1.

Таблиця VII.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ /п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Лекційні заняття	25
2.	Семінарські заняття	110
3.	Самостійна робота	25
4.	Модульний контроль	125
5.	Максимальна сума балів	285
6.	Коефіцієнт	4,7
7.	Екзамен	40
Підсумковий рейтинговий бал: 100		

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійних і модульних робіт.

Здійснення модульного контролю передбачає використання роздрукованих завдань після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для модульного контролю);

Всі вказані вище матеріали розміщені на кафедрі загальної, вікової та педагогічної психології Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

IX. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет психології як науки. Сучасна система психологічних знань.
2. Огляд історії становлення психології як науки.
3. Поняття про психіку. Функції психіки.
4. Поняття про метод. Аналіз методів загальної, вікової та педагогічної психології.
5. Свідомість як вища форма відображення, її функції та структура.
6. Сутність понять «індивід», «особистість», «індивідуальність», їх ознаки.
7. Філогенетичні та онтогенетичні фактори формування особистості.
8. Структура особистості та характеристика її компонентів.
9. Самосвідомість, її функції та складові компоненти.
10. Поняття про відчуття та їх фізіологічні основи.
11. Характеристика видів відчуттів.
12. Основні сенсорні властивості людини.
13. Сприймання як пізнавальний процес, його функції та фізіологічні основи.
14. Види сприймання, перцептивні властивості людини.
15. Поняття про ілюзії сприймання. Ілюзії простору, руху, часу.
16. Поняття про пам'ять, її призначення та теорії функціонування.
17. Характеристика видів пам'яті.
18. Процеси пам'яті та їх характеристика.
19. Мнемічні якості та індивідуальні особливості мислення людини.
20. Поняття про мислення. Розумові дії та операції мислення.
21. Основні форми та види мислення людини.
22. Сутність мови та мовлення як психологічних категорій. Функції та види мовлення.
23. Поняття про уяву, її функції та види.

24. Механізми створення нових образів уявою людини.
25. Увага як стан свідомості, її призначення та види.
26. Властивості уваги людини.
27. Сутність емоцій та почуттів, їх функції та вияви.
28. Характеристика видів емоцій та почуттів.
29. Форми переживання емоційних станів людиною.
30. Поняття про волю як психологічну категорію, її функції.
31. Психологічна структура вольового акту.
32. Характеристика вольових якостей людини.
33. Темперамент, його критерії. Огляд історії розвитку вчень про темперамент.
34. Властивості нервових процесів та темперамент.
35. Характеристика холеричного та флегматичного типів.
36. Характеристика сангвінічного та меланхолічного типів темпераментів.
37. Поняття про характер, його структура.
38. Фактори та вікова динаміка формування характеру.
39. Поняття про здібності та задатки. Теорії детермінації здібностей.
40. Види здібностей, рівні їх вияву.
41. Поняття про діяльність, її функції. Структура діяльності.
42. Види діяльності. Характеристика психологічних результатів діяльності – знань, вмінь та навичок.
43. Поняття про психічний розвиток, його особливості. Фактори та умови психічного розвитку людини.
44. Поняття про психологічний вік. Вікова періодизація психічного розвитку.
45. Аналіз показників психічного розвитку особистості.
46. Стадії пренатального розвитку дитини, їх значення для формування психіки дитини.
47. Психологічні особливості новонародженого.
48. Психічний розвиток немовляти.
49. Розвиток пізнавальної сфери переддошкільника.
50. Формування особистості дитини раннього віку. Криза 3-х років: причини, симптоматика, шляхи подолання.
51. Розвиток пізнавальної сфери дитини дошкільного віку.
52. Формування особистості дошкільняти. Криза 6 (7) років.
53. Шкільна зрілість дошкільняти: складові компоненти і діагностика.
54. Формування особистості учня початкової школи.
55. Розвиток пізнавальної сфери в молодшому шкільному віці.
56. Початкова шкільна дезадаптація: причини, вияви та способи профілактики й корекції.
57. Вплив фізичного розвитку підлітка на його психічну сферу; проблема «пубертатного стрибка».
58. Розвиток пізнавальної сфери в підлітковому віці.
59. Формування особистості підлітка. Криза 13-ти років.
60. Особливості спілкування підлітків з дорослими та однолітками.
61. Особливості розумового розвитку юнаків.
62. Формування особистості юнака. Криза 17-ти років, її причини, симптоматика та конструктивне подолання.
63. Фізичні та когнітивні зміни особистості в ранньому дорослому віці.

64. Розгортання професійного циклу в ранній дорослості.
65. Побудова родинних взаємин людиною раннього дорослого віку.
66. Кризи періоду ранньої дорослості.
67. Фізичні та когнітивні зміни особистості в середній дорослості.
68. Розгортання професійного циклу в середньому дорослому віці.
69. Особистісні зміни в середньому дорослому віці. Криза середини життя, її детермінація та перебіг.
70. Особливості роботи інтелекту та функціонування особистості в пізньому дорослому віці.
71. Професійні та сімейні зміни в пізній дорослості.
72. Співвідношення навчання і розвитку.
73. Навчальна діяльність та її структура.
74. Поняття про виховання. Взаємозв'язок розвитку і виховання.
75. Педагогічна оцінка як засіб стимулювання: її види та умови ефективності.
76. Сучасний педагог. Вимоги до його особистісних та професійних якостей.

Х. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вікова та педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001 – 416 с.
2. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М. : ЧеРо, при участии издательства Юрайт, 2002. – 336 с.
3. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) / В. П. Кутішенко. – 2-ге вид. : Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 128 с.
4. Немов Р. С. Психологія. В. 3-х кн. Кн. 2. : Психологія образования : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Р. С. Немов. – 4-е изд. – М. : ВЛАДОС. – 2006. – 606 с.
5. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав. – 2006. – 360 с.
6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
7. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук О. П. Коханова, О. В. Пасєка. – Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
8. Скрипченко О. Загальна психологія : Навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К. : А.П.Н. – 2002. – 464 с.
9. Степанов О. М. Педагогічна психологія : Навч. посіб. – К. : Академвидав, 2011. – 416 с.

ДОДАТКОВА

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. – М. : Академия Проект: Альма Матер. – 2006. – 702 с.

2. Бондаренко А. Ф. Основы психологии. – К. : Освита України. – 2009. – 328 с.
3. Загальна психологія / За ред. С. Д. Максименка. – К. : Форум, 2000.
4. Захарова Л. Н. Психологическая подготовка педагога. – Н. Новгород, 1993.
5. Зимняя И. А. Педагогическая психология. – Ростов-н/Д. : Феникс, 1997.
6. Коломинский Я. Л. Человек: психология. – М. : Просвещение, 1986. – 223 с.
7. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг, Д. Бокум. – 9-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 940 с.
8. Лефрансуа Ги. Прикладная педагогическая психология. – СПб. : Прайм-Евроснак, 2005. – 416 с.
9. Маклаков А. Г. Общая психология. – СПб. : Питер, 2001. – 592 с.
10. Маркова А. К. Психология труда учителя. – М., 1993.
11. Митина Л. И. Учитель как личность и профессионал. – М., 1994.
12. М'ясоїд П. А. Загальна психологія : Навч. посіб. – 2-ге вид., допов. – К. : Вища школа, 2001.
13. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество / В. С. Мухина. – М. : Изд. центр Академия. – 1999. – 456 с.
14. Немов Р. С. Психология: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений : В 3 кн. – 3-е изд. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1. Общие основы психологии.
15. Общая психология. В 7 т. / Под ред. Братуся Б. С., Соколова Е. Е. Введение в психологию. Т. 1. – М. : Академия, 2005. – 352 с.
16. Павелків Р. В. Вікова психологія / Р. В. Павелків. – підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Кондор, 2011. – 468 с.
17. Психология / Под ред. Дубровиной И. В. – М. : Изд. центр Академия, 1999. – 464 с.
18. Психология человека от рождения до смерти. Психологический атлас человека / Под ред. А. А. Реана. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 651 с.
19. Психологія : Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2000.
20. Фридман Л. М., Кулагина И. Ю. Психологический справочник учителя. – М. : Просвещение, 1991.
21. Шаповаленко И. В. Возрастная психология / И. В. Шаповаленко. – М. : Гардарики. – 2005. – 349 с.
22. Штерн А. С. Введение в психологию : Курс лекций / Под ред. Л. В. Сахарного, Т. И. Ерофеевой, Е. В. Глазановой. – М. : Флинта, 2003. – 312 с.